

บทสรุปและวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “นักดนตรีเปิดหมวก” มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึง วิเคราะห์โลกของ “นักดนตรีเปิดหมวก” ว่าบุคคลตัดสินใจอย่างไรที่จะประกอบอาชีพ มีช่องทางหรือเงื่อนไขใดที่เอื้อให้พวกเขาตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ และเมื่อได้เข้าสู่ชีวิตการทำงานแล้วจะต้องเรียนรู้ทักษะในการทำงานและปรับตัวอย่างไรบ้าง มีอุปสรรคหรือข้อจำกัดอะไรบ้างในการทำงาน และการคาดการณ์ชีวิตในอนาคตล่วงหน้า โดยมีประเด็นคำถามเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจ คือ คนกลุ่มนี้เข้าสู่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ได้อย่างไร หลักเหตุผลอะไรที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ และเมื่อเข้าสู่อาชีพแล้วมีปัญหาใดบ้างที่พวกเขาพบเจอในชีวิตการทำงานและพวกเขาเรียนรู้และจัดการกับมันอย่างไร การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยคุณภาพเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง “นักดนตรีเปิดหมวก” อาชีพจำนวน 7 คนและเข้าไปสังเกตการณ์บริบทแวดล้อมและมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) มาใช้เป็นกรอบพื้นฐานในการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจถึงระบบคิด มุมมอง การให้ความหมายที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ และใช้ตัวแบบเชิงกระบวนการ (processual model) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยมีฐานสมมติที่ว่ากระบวนการเข้าสู่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” เป็นกระบวนการที่เป็นพัฒนาการเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นตอนมีเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเลื่อนขั้นไปสู่พัฒนาการที่สูงขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้พบว่ากระบวนการเข้าสู่อาชีพ มีพัฒนาการเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องชุดหนึ่ง คือก่อนจะมาเป็น “นักดนตรีเปิดหมวก” กลุ่มตัวอย่างจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาจากช่วงแรกของการเข้าสู่อาชีพ จนถึงการก้าวเข้าสู่อาชีพเต็มตัว ซึ่งผลจากการศึกษามีดังต่อไปนี้

ขั้นก่อนการเข้าสู่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” และการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ เริ่มต้นจากการมีโอกาสได้เข้าสู่เครือข่ายของ “นักดนตรีเปิดหมวก” โดยกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีอาชีพนี้อยู่และรู้ว่า

อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ต้องทำอะไรบ้าง ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง หลังจากที่ถูกกลุ่มตัวอย่างได้รู้จักอาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” แล้ว ทำให้พวกเขาพิจารณาจากงานเดิมที่เคยทำว่ามีปัญหาเรื่องรายได้ ไม่ชอบงานเดิม และตงงาน และเปรียบเทียบกับงานใหม่ที่ทำ และมองว่าอาชีพใหม่เป็นทางเลือกได้และแต่ละคนก็มีพื้นฐานทางด้านดนตรีมาแล้ว และมองว่าอาชีพใหม่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ คือ ความอิสระ ความสบายใจ และเป็นอาชีพที่เกี่ยวกับดนตรีซึ่ง ตัวเองชอบ/ถนัด และประกอบกับการที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความหมายต่ออาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ในเชิงบวก ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงมองว่าอาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” เป็นอาชีพที่ดีกว่าอาชีพเดิมของแต่ละคน และมีช่องทางเข้าสู่อาชีพได้จึงนำไปสู่การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ในที่สุด เมื่อตัดสินใจเข้าสู่อาชีพแล้วกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างต้องมีการเรียนรู้และปรับตัว มีการฝึกฝนทักษะความชำนาญในการเล่นดนตรี และร้องเพลง เรียนรู้จากสื่อ สถาบันทางดนตรี และเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ต่อมาเมื่อผ่านการพัฒนาในอาชีพมีการปรับตัวในอาชีพ เรียนรู้ จัดการกับผู้ชม จนก้าวเข้าไปสู่เป็น “นักดนตรีเปิดหมวก” อย่างเต็มตัว และเงื่อนไขที่ยังยึดมั่นอาชีพนี้ต่อไป ก็คือ ความสบายใจ ชอบ และทำมันจนเป็นหน้าที่ไปแล้ว

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าอาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ถือเป็นนักดนตรีประเภทหนึ่งที่ยังไม่ได้ถูกจัดสรรบทบาทอาชีพของสังคมไทย แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เราได้เห็นพัฒนาการทางอาชีพที่เป็นขั้นตอนและต่อเนื่องชุดหนึ่ง ว่าก่อนที่จะมาเป็น “นักดนตรีเปิดหมวก” ได้นั้น กลุ่มตัวอย่างจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาจากช่วงแรก ต่อมาก็เป็นช่วงของการปรับตัว และเรียนรู้ประสบการณ์จนถึงเข้าสู่อาชีพเต็มตัว ซึ่งจะเห็นได้ว่า อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” มีอยู่จริงในสังคมไทย พวกเขามีเอกลักษณ์ทางอาชีพคือ ไร้สังกัด มีความคิดเป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออกซึ่งถือเป็นตัวที่แบ่งนักดนตรีเปิดหมวกให้แตกต่างจากนักดนตรีประเภทอื่นๆ

นัยเชิงทฤษฎี

ในการศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำกรอบกรอบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) แนวคิด “คนนอก” (The Outsiders) แนวคิด “โลกทางศิลปะ” (Art Worlds) และแนวคิด “ฉากทางดนตรี” (Music Scenes) มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจโลกของ “นักดนตรีเปิดหมวก”

ซึ่งตามกรอบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ในแง่ของการตีความและการให้ความหมายแก่สิ่งต่างๆ ซึ่งทฤษฎีนี้สามารถทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจการให้ความหมายแก่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” เข้าใจระบบคิดที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของกระบวนการในการตัดสินใจเข้าสู่โลกของกลุ่มตัวอย่าง มีเหตุผลต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะทำการ “เปิดหมวก” มีกระบวนการคิดในการจัดการกับปัญหาที่พวกเขาได้เผชิญ และการสะท้อนให้เห็นถึงหลักคิดในการทำงาน โดยต้องให้ความสำคัญกับตัวของ “นักดนตรีเปิดหมวก” ในฐานะเป็นผู้กระทำที่สร้างสรรค์ (active actor) ในฐานะที่เป็นผู้เลือกแนวทางกระทำของพวกเขาเองอย่างมีจิตสำนึก โดยผ่านกระบวนการคิด การให้มุมมอง และให้ความหมายแก่สิ่งต่างๆ ตามสามัญสำนึก หรือ ความหมายในชีวิตประจำวัน

ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเรื่อง ปัญหาหนีเสือปะจระเข้ ระหว่าง “ศิลปะ vs. การค้า” ที่เสนอโดย Becker ที่เน้นย้ำเรื่อยมาถึงประเด็นนี้ ตั้งแต่งาน Outsiders (1963) และได้นำเสนอเรื่อยมาจนถึง Art World (1982) จากการศึกษา สรุปได้ว่า ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเรื่องปัญหาหนีเสือปะจระเข้ ระหว่าง “ศิลปะ กับ การค้า” ที่เสนอโดย Becker ที่เน้นย้ำเรื่อยมาถึงประเด็นนี้ ตั้งแต่งาน Outsiders (1963) และได้นำเสนอเรื่อยมาจนถึง Art World (1982) ซึ่งการศึกษาพบว่านักดนตรีต่างก็เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหนีเสือปะจระเข้ระหว่าง “ศิลปะ กับ การค้า” กล่าวคือ แม้ว่าพวกเขาจะทำงานอยู่ในขั้วของการค้า แต่พวกเขาที่ใจเอนเอียงเข้าสู่ขั้วของศิลปะ ซึ่งทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกอึดอัดจากการครอบงำและควบคุมของบริษัท/ธุรกิจ/นายทุน เพราะว่าพวกเขาอยากมีอิสระที่จะแสดงดนตรีเพื่อความสุนทรีย์ๆ ทำให้พวกเขาจัดการกับปัญหาปัญหาหนีเสือปะจระเข้ระหว่าง “ศิลปะ กับ การค้า” ด้วยการมองหาอาชีพใหม่ ที่ให้อิสระเสรีในการแสดงดนตรีเพื่อความสุนทรีย์ๆ ได้มากกว่า ดังนั้น อาชีพใหม่ที่ให้ความอิสระเสรีในการแสดงดนตรีเพื่อความสุนทรีย์ๆ ได้มากกว่า ก็คือ “นักดนตรีเปิดหมวก” อย่างไรก็ตาม แม้จะมีอิสระในการทำงานศิลปะมากขึ้น พวกเขาก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาหนีเสือปะจระเข้ระหว่าง “ศิลปะ กับ การค้า” อยู่ดี ซึ่ง “นักดนตรีเปิดหมวก” มีวิธีการจัดการกับ ปัญหาหนีเสือปะจระเข้ระหว่าง “ศิลปะ กับ การค้า” โดยมองถึงปรัชญาการทำงานของตัวเอง ซึ่งคำนึงถึงการเล่นดนตรีเพื่อคนฟังให้ดีที่สุด ตลอดจนการคำนึงถึงการประพฤติตัวอย่างเหมาะสมกับบุคคลรอบข้าง และให้ความสำคัญต่อความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากอาชีพนี้ รวมถึงการให้คุณค่าแก่อาชีพ “นักดนตรีเปิดหมวก” ในฐานะที่เป็นอาชีพที่มีเกียรติอาชีพหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาเรื่องปัญหาหนีเสือปะจระเข้ ระหว่าง “ศิลปะ vs. การค้า” สามารถเกิดได้ทุกบริบท แม้แต่ในสังคมไทย

ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อจำกัดในการศึกษา “นักดนตรีเปิดหมวก” ครั้งนี้ เนื่องจากความแตกต่างทางด้านเพศสภาพระหว่างผู้ศึกษากับ “นักดนตรีเปิดหมวก” กลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้ศึกษายังไม่ได้เข้าไป คลุกคลีถึงขนาดที่จะติดตามนักดนตรีไปทุกหนทุกหน เพื่อดูวิถีชีวิตของ “นักดนตรีเปิดหมวก” ได้อย่างยาวนาน เพียงแต่เข้าไปสังเกตการณ์ และพูดคุยเพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถศึกษาลงลึกถึงแบบแผนในการดำรงชีวิตของพวกเขา แต่สามารถสะท้อนได้เพียงหลักคิด และวิธีการทำงานของพวกเขาเท่านั้น

ส่วนในเรื่องของการเสนอแนะนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า ตามแนวคิดของ Becker ในเรื่องของ “คนนอก” “โลกศิลปะ” และ “Jazz Place” ถือเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ เป็นการศึกษถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะในแง่สังคมวิทยา ซึ่งผู้ศึกษาคิดว่าน่าจะมีคนนำแนวคิดนี้ไปศึกษาต่อ หรือขยายประเด็นเพิ่มเติมจะช่วยให้เห็นมิติหรือมุมมองของแนวคิดทางศิลปะในแง่ของสังคมวิทยาเพิ่มมากขึ้น ส่วนในเรื่องการศึกษา “นักดนตรีเปิดหมวก” ยังมีอีกหลายแง่มุมที่น่าสนใจ เช่น การศึกษาถึง “นักดนตรีเปิดหมวก” ที่เป็นผู้หญิง หรือการศึกษา “นักดนตรีเปิดหมวก” ในบริบทของไทยเปรียบเทียบกับบริบทของต่างประเทศ ฯลฯ

ชำนาญ ห่อสมุด